

İŞTE AÇLIK GREVİ "TAHRIKÇİLERİ"

SHP milletvekili Kamil Ateşoğulları, Aydın cezaevinde incelemeler yaptı. Hazırladığı raporu SHP yönetimine sundu. Ateşoğulları'nın raporu, bir süre önce, iki kişinin de ölümüyle sonuçlanan büyük açlık grevinin tutuklu ve hükümlüler üzerindeki çok ciddi sonuçlarını da belgeliyor. Bir ülkenin utanç belgesi olarak, bu raporun tam metnini yayımlıyoruz. (Sayfa: 4)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

20

8-21 EKİM 1989

1500 LIRA

adımlar ÇIKIŞ YOLU

DEMOKRATİK BİR SEÇİM, DEMOKRATİK BİR ANAYASA VE CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

Özal cumhurbaşkanlığına aday olacak mı, olmayacak mı? Düşüm bu soruda. Özal, aday olması durumunda, inisiyatif elden kaçırabileceğini, hem "güç odakları"nın, hem muhalefet partilerinin dirençlerinin sonucu belirsiz gelişmelere yol açılabileceğini görüyor...

Muhalefet partilerinin önünde ise, hâlâ inisiyatifli alma olanağı bulunuyor. SHP ve DYP aralarında anlaşır, ANAP'a demokratik bir seçim yasası ve demokratik bir anayasa yapıp, makul bir sürede seçimlere gidilmesini kabul etmesini önerebilirler. Bu kabul edilebilirse, hangi partiden olursa olsun, bunu benimseyen birisi cumhurbaşkanı seçilebilir. (Sayfa: 5)

Silopi katliamından amaçlanan ne?

Özel Tim komutanı, "Biz bu işi milliyetçilik adına yapıyoruz", diyor. "Adam öldürmek bizim için zevktir."

İnsanları öldürmemiz için de ille ellerinde silah olması şart değildir... Katliamın sorumluları yargı önüne çıkartılacaklar mı? Görgü tanıkları, olayı Adımlar'a da anlatılır. (Sayfa: 12)

► ANAYASA İÇİN TARTIŞMA

Demokrasi İzleme Kurulu yeni bir anayasa tartışması başlatıyor. Prof.Dr. Zafer Üskül, DTK hazırlıklarını anlattı. (Sayfa: 7)

► TBKP YÖNETİCİLERİ ARTIK TÜRKİYE'DE

TBKP yöneticileri Bozşık, Talu, Karam ve Yıldız ile üyeleri Taş ve Ulusoy tutuklandılar. TBKP yönetici ve üyelerinin özgürlüklerine kavuşmaları için, yurtdışında geniş dayanışma kampanyaları. (Sayfa: 10)

► H FEHMİ GÜNEŞ 2932 SAYILI YAŞAYI DEĞERLENDİRDİ

SHP 2932 sayılı yasamın kaldırılmasını içeren yasa önerisini verdi. Kürt diline özgürlük isteniyor. SHP İstanbul milletvekili Hasan Fehmi Güneş, yasayı ve öneriyi değerlendirdi. (Sayfa: 13)

► PANKARTLAR AŞAĞIYA, BOMBALAR MUHALEFETE

Dentaş'ın Kızıcı Kıbrıs'ında, rejim muhalefetine üzerine yürüyor. Muhalefet liderleri ve partilerine bombalı saldırılar... (Sayfa: 17)

san Merdan-Tükerkür; Yusuf Önel-Başgür, dudakta dikik var; Kazım Kalk-Mide ve başgür üzeri; Ali Öngür-Kale, böhrek, başgür; Ramiz Kaya-Aşk eksenik saklatı, yününe zorluğu var; Ahmet Yavuz-Nefes darlığı, başgür; Mehmet Gençce-Böhrek, diğer, başgür; sağ kulak duyuyor; Osman Karabulut-Başgür, utuklu ağır; Muharrem Karabulut-Akçiper çöftümesi, başgür; Ömer Adnan-Başgür; Hacı İhsan-Başgür, ağır yara; Cema Karagaç-Diz tutuyor; Hüseyin Österik-Mide kanaması, apışkan cam geliyor, başgür, sağ diinde ağır.

7. kuşuş

Nail Koç-iki kulakta iltihap, iltihap soldanla iltihap, kan kayış; Sedat Karagaç-Sol kulak zarında patlama, kafada surekli ağır ve ugalı, kaburgası ekle; Derviş Akın-Başgür ağız kismında ağır; Bayazıt Durmuş-Kaburga batması, Celal Önder-Kaburgada enik var. Böhrek ve başgür; Yavuz Candogdu-Sol kulak ve beyinde ağır; Mustafa Fala-Başgür ve gök kanaması; Murat Seren-Böhrek rahatsız. Hastanede film çekilmeye, yalnızca nakit yapıyor. Sonuca bitiyor. Recep Zeytin-Önder 2-5 kez, ordekile nabırları kan geliyor; Başgür Österik-Kan geliyor; İbrahim Melağ-Böhrek kan geliyor; Mehmet Şahinler-Kafada yara var, başgür.

8. ve 12. kuşuşlar

Sebahattin Simsek-Mide kanaması; Mehmet Gül-Beyinde uyuşma, hafıza kayış, başgür ve kollarda hafiflik; Suat İhsan-Mide ve sindirime zorluğu, bedensel güçsüzlük; Ferit Çengel-Kalpın rahatsız; Tanik Uygua-Böhrek ağır, bedensel güçsüzlük; Mehmet Ali Öksüz-Kirizimi, nefes uyuşması; Ramazan Derin-Böhrek rahatsızlığı, vücutta uyuşma; İbrahim Çınar-Sol ve hacakta kismi feki; Rahim Ülker-Ömerlikte uyuşma, içkanama; Serif Siyem-Kanama, beyinden dolaysı sağ ağızdan basıyor. İdrardan kan geliyor. Nurettin Semey-Yüksek uyuşma; Mustafa Önder-Suaz karış, şilrik kırık; Levant Arın-Beyinde uyuş-

ma, uykusuzluk; Ahmet Akgün-iki gözde kismi görme, çöftülerle rahatsızlık, nefes darlığı; Hasan Korkmaz-Sol kulakta duymama, gömme bozulmuş, elinde titreme; Cema Karagaç-Sol ve mide ağır, sağ yumurtalık ekle; Mehmet Akbaş-Sol kulak ve ayakta uyuşma, kalp uykusuz, çok kaşıkla şişme ve kanama; Mehmet Kalk-Kalp yetmezliği; İhsan Sevinçli-Diz ağır, uyuşma, diz ve ayaklarda yara.

Genel rahatsızlık

Hemeroid, mide kanaması, başgür sık iltihap, başta ağrı, gömme demansızlık (El ve diz tutumaması).

9. ve 13. kuşuşlar

Durmuş Yavuz-Kulak-Başgür-Başgür sık ediliyor. Bir defa gömme, mayone ödünmesi geri getiriliyor; Celal Avcı-Kaburgada çatık var; Hikmet Fidan-Kaburgada çatık var; Ramiz Altun-Kaburgada çatık var; Münir Ağaçgözü-Kaburgada çatık var; Fati Kar-Kalp yitiriyor; Devriş Çakar-Rahat yitiriyor; G. Cahbar Gazi-2 di kırık; Hüsnü Altun-Mide ve diğerden kan geliyor; Hamit Kandol-2 di kırık; İhsan Akçip-Böhrek ve mide ağır; Hasan Serik-Böhrek ve diğerden kan geliyor; Ali Kaskımlı-Kaburgada çatık var; Ahmet Cerenelli-Böhrek liflerinde kanama; Mehmet Öksüz-Mide iki kulakta rahatsız ve diğerden kan geliyor; Mehmet Deryaz-iki hacakta şişme var; Sami Batmaz-Böhrek kularda etime; Galip Ögüt-Böhrek rahatsızlığı; Zeki Yılmaz-Cenik çok var; Ali Österik-Böhrek rahatsızlığı, yüksek tansiyondan titreme; İrfan Önder-Eğilim var.

15. kuşuş

M. Ali Hüseyinoğlu-Mide kanaması ve apışkan var. Sol ayakta zaman zaman tutulma oluyor; Mustafa Kuba-Mide rahatsız, hastaneye gönderilmesi isteniyor ama gönderilmemiş; Erdem Kercer-Üst, Yavuz Österik-Kan boğulmuş sağ taraflıda kaburganın altında ağır var; Nuri Önder-Üst, böhrek iltihaplı.

Demokratik bir seçim, demokratik bir anayasa ve cumhurbaşkanlığı seçimi

BİR ÇIKKI YOLU ÖNERİSİ

Aklı, Turgut Özal'ı bütün politik güçleri, halkın duygularını dikkate almaya zorluyor. Cumhurbaşkanlığına aday olması durumunda, inisiyatif elden kaçırabileceğini, hem "güç odakları"nın, hem muhalefet partilerinin dirençlerinin sonucu belirsiz gelişmelere yol açabileceğini görüyor.

Muhalefet partilerinin önünde hala inisiyatif alma olanağı vardır. SHP ve DYP aralarında anlaşır, ANAP'a demokratik bir seçim yasa ve demokratik bir anayasa yapıp, makul bir sürede seçimi düzenlemesi kabul etmesini öneririz. Bu kabul edilirse, hangi partiden olursa olsun, bunu benimseyen birisi cumhurbaşkanlığına seçilebilir.

■ ZÜNGİ DİCELİ

Önümüzdeki ayları politik gelişmelerin atacağı yön çok büyük ölçüde tek bir kişiden, Turgut Özal'ın vereceği karara bağlı görünüyor. Özal cumhurbaşkanlığına aday olacak mı, olmayacak mı? Gelişimin dinamiki bu soruda düğümlenmiş bulunuyor.

Sorumun bu boyutları alması rejimin antidemokratik karakterinin çarpıcı bir göstergesi. Oda yandan bir sorun çevresinde gelişmeyi iletken bir kampanıya da olumsuz. Bir yanda jenerik, otoriter güçler karşı yanda demokratikleşmekte yavaş güçler kümeleşmiş gibi. Sınıfsal tercihlere göre bir kümeleşme sapmamak da olanaaks. Öne çıkan grup, parti, kişi çıkıyor. Oda hala 12 Eylül'ün getirdiği politik deformasyonu burcında.

Bu durumda, ister istemez, Özal'ın alacağı karar birçok şeyi belirleyecek. Ve Batılı finans çevrelerinde, muhalefet partilerinde kadar herkes Özal'ın kararını etkilemeye çalışıyor. Turgut Özal ise kendi kendine mücadele halinde. İhtikarları ona aday olmaya zorluyor. Aday olması büyük olasılıkla seçilecek. Elinde büyük bir güç yığılmıştır. Hükümet ve ANAP'ın da şu ya da bu yönde denetiminde tutulacak. ANAP'ın yapılacak seçimleri kaybetse bile, o Kampanya'da oturması devam edecek. Zirvedeki adam olarak kalacak.

Aklı, Turgut Özal'ı bütün politik güçleri, halkın duygularını dikkate almaya zorluyor. Cumhurbaşkanlığına aday olması durumunda, inisiyatif elden kaçırabileceğini, hem "güç odakları"nın, hem muhalefet partilerinin dirençlerinin sonucu belirsiz gelişmelere yol açabileceğini görüyor. Bu durumda kendine şimdiye kadar destek sağlayan iç ve dış yermeye çevrelerini tutumunun ne olacağını kestirmeye. ANAP'ın politik gelişmelerin bile denetiminde kaçabileceğini hesaphıyor.

Son anda cumhurbaşkanlığına aday olmayıp, bir başka ANAP'lı'nı aday göstermesi ise Özal'a büyük bir inisiyatif kazandırabilir. Hem odu yitirmenin kargı çıkarmaya, hem de özellikle SHP'nin, ister istemez sığınacak kömek zorunda kalacağı bir aday bulmak çok zor değil. Ulusal hükümetlerinde bakanlık yapmış, şimdi de AT ile ilişkileri yürüten devlet bakanı Prof. Ali Bener'in adı geliyor.

Bu durumda Özal erken seçim tarihini de kendisi sapayabilir. Döviz ve dış ödemeler dengesindeki vbi olumlu durumu kullanarak ve cumhuri-

yet başkanlığı konusundaki bu utanca takatini sonucunda sağlama düşecek olan muhalefet durumundandır yararlanarak, koşulları yeniden kendileri yarattırmaya dönelemeye olanaaksı bulabilir.

Özal'ın aklı tutulma tıstın gelecek mi? Bu nu izleyip göreceğiz. Ama şu anda içinde bulundugumuz belirsiz durumda bütün muhalefet güçlerinin çıkacağı dersler olsa gerek.

Bütün ülkenin kaderinin tek kişinin kararına bağlı hale gelmesi olumsuz mudur?

SHP ve DYP ile bir seçim konusunda destil aralan Özal'ın kula, özli ve demokratik bir anayasa yapma önerisini ciddiye almamak en büyük hatası olabilir. Bu beki Özal'ın gücünderekti, ama aklı demokratikleşmenin örneğini en büyük engel olan geleneksel devleti-otoriter güçlerin devre dışı bırakılmasını yoluna açacaktır. O büyük parti arasında, ağır halkın katılması da sağlanırsa, çok daha geniş güçler arasında bir mutabakatın olmasını, politik gelişimin normalleşmesini hızlandıracaktır.

SHP ve DYP ise, bütün politikalarını ANAP'ın yerine kendilerinin iletken olması üzerine kurulu, bugün de aynı çizgilerde. Bu çizgi ise hem sonuç almıyor, hem de ANAP'ın daha da zayıflaması durumunda, SHP ile DYP'in iltikar yarında kapışması, dolayısıyla demokrasinin hareketlenmesi atomize olması tehlikesini içinde barındırıyor.

Ülkenin temel sorunu olan rejim sorunu mu bir parti tek bagna çözülmüş. Türkiye'nin çıkış yolu ne SHP, ne de DYP'tedir. Çıkış yolu, devlete egemen anitdemokratik, çağdışı zihniyete karşı, bütün partilerin demokratik bir seçim yasa, demokratik bir anayasa fikrinde birleşmesi ve bu süreçte bütün oplamistik güçlerin katılımını sağlanmasıdır.

Özal'ın ister tutulması, ister ağır basması, her iki durumda da, tutulmasa gerek yok bizi bir mutabakatın oluşması için çalsınak olmalıdır.

Muhalefet partilerinin önünde hala böyle bir sonuca yol açabilecek bir inisiyatif olma olanağı vardır. Eğer SHP ve DYP aralarında anlaşır, ANAP'a demokratik bir seçim yasa ve demokratik bir anayasa yapıp, makul bir sürede seçimi düzenlemesi kabul etmesini öneririz. Bu kabul edilirse, hangi partiden olursa olsun bunu benimseyen birisi cumhurbaşkanlığına seçilebilir. Böyle bir uzlaşma, demokratikleşmenin yolunu açabilir.

Ülkenin çıkartılması, parti çıkarılması üzerinde tutulacak, yapılmamış gereken budur.□

MUSTAFA SUPHI

iki Yazılar

1.Cilt, 1908-1910
5000 Lira

Mustafa Suphi ve Türkiye komünist hareketi; bu iki isim sürekli birbirini çağırıyor. 10 Eylül de, Mustafa Suphi önderliğinde komünist hareketin ilk birlik kongresinin tarihidir. Ama Mustafa Suphi, 10 Eylül 1920'den önce de vardır. 1900'lerin başında demokral, yurterve, antiemperyalist kişiliğiyle. Ve o dönemde yazdıkları da vardır. İşte bu kitapta, Mustafa Suphi'nin gelişme yıllarındaki ürünlerini ilk kez günümüz Türkçesiyle yayınlamış oluyoruz.

AMAÇ

Önemli eserler kurgulanmamaktadır. İncelemlerinde yüzde 75' kadar postapulu gönderme ve mektupla adresizlikle yamamış yeterlidir.
dağın: Etkin, 513 77 10, İstanbul

GENEL KURUL ÖNCESİ SENDİKACILAR

TÜRK-İS'İ DEĞERLENDİRDİ

Mehmet Selçuk, Çimse-İş Genel Sekreteri

EYLEMLERE ÖNCÜLÜK EDECEK BİR TÜRK-İŞ

Amaç, bağcı dövmek değil, hep birlikte üzüm yemektir. Sendikamız, işçilerin Türk-İş içindeki birliğini ve ortaklaşa olarak sermayeye karşı mücadelesini savunmaktadır."

bu hatam da işçilerin sendikalara olan güvenini sarstı.

Türk-İş yönetimi, toplu sözleşme görüşmelerinde sermaye cephesinin karşısına güçlü bir işçi ve emekçi cephesi çıkarmada başarısız kaldı. Bu görev, işçilerin işyerlerinde sağladığı birliğin ardından, ancak 1989 yılında gerçekleştirilebildi.

Türk-İş yönetimi, grevci işçiler için dayanışma kampanyaları açmakta hep gecikti. Açılan kampanyaların bir bölümü de yalnızca açıklamalar düzeyinde kaldı.

Türk-İş yönetimi, halkoylamalarında ve seçimlerde tavır belirleyerek, olumlu bir gelişme yaptı. Ancak bunların hiçbirinde etkili olacak kampanyalar yürütmedi. Yasak savma kabiliinde sınırlı bir çalışma yaptı.

Türk-İş yönetimi, diğer kitle örgütleriyle birlikte bir mücadele geliştirmedir.

Türk-İş yönetimi, gelişen olaylar karşısında olayları yönlendirici girişimlerde bulunamadı. Planlar yapıp, mücadeleyi ona göre geliştirmede. Gelişmeler karşısında günlük politikalarını savruldu gitti. Takınılan olumsuz tavırlar da bu nedenle istikrarlı olmadı.

Türk-İş yönetimi, partilerden bir anlayışla herkese yaranmaya çalıştı. İşçi sınıfının gücüne güvenmek yerine, başka güçlere bel bağladı.

Türk-İş yönetimi, sermayedarların ideolojik talimatlarına karşı işçilerini bilgilendirmede ve örgütlenme mücadelesinde son derece yetersiz kaldı. Merkezî bir eğitim ve örgütlenme programı gerçekleştirilmedi.

Türk-İş'in düzenlediği eğitim seminerlerinin büyük bir bölümünü Amerikan Devletinin İktisat ve Güçlerinin güdümündeki Asya Amerika Hükümetleri Enstitüsü (A.A.E.I.) kontrol etti.

Türk-İş yönetimi, Türkiye işçi sınıfının 1989 yılında yükselen eylem dalgasına öncülük etmedi. İşçi sınıfı zorladıkça Türk-İş yönetimindeki bazı kişiler bu eylemlere sahip çıktılar. Ancak öncülük etmediler.

Türkiye Çimento-İş Sendikası Genel Kurulunda bütün bu nedenlerle Türkiye'nin bugünkü yönetimini eleştirmektedir. İstegitil, önümüzdeki 1 yıllık dönemde Türkiye işçi sınıfının daha da yükselecek mücadelesine önderlik edebilecek yeteneklere, kararlılığa ve cesarete sahip sendikacıların Türk-İş yönetimine gelmesi için

İşçiler ne diyor?

PETKİM SATILAMAZ

Petkim'in yabancı sermayeye satış konusunda bir süreden beri çeşitli çevreler tepkilerini dile getiriyorlar. Günlük gazetelere de geniş olarak yansayan bu tepkileri izliyoruz. En son 26 bilim adamının açıklaması bu tepkilerin somut bir örneği.

Petkim'in ölçeğleştirme adı altında yabancı sermayeye blok satışına karşı, İzmir ve İzmit temsilciliklerimiz işçilere kısa söyleşiler yaptılar. Siyasal partilerin, sende ve ticaret odaları yetkililerinin, meslek kuruluşlarının, sendikaların, üniversite ve bilim çevrelerinin yanında işçiler de, özellikle satış sözcüküsü olan Petkim işçileri de görüşlerini dile getirdiler. Bu konuda ne düşündüklerini ifade edebildiler. İşte işçilerin görüşleri:

Hallil Önen (Petkim işçisi-Allah'a)

Öncelikle KİT'lerin özelleştirilmesine karşı olduğumu söyleyeyim. KİT'lerin ulusal ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır.

Petkim gibi bir kuruluşun büyük paketler halinde yabancılarla satılması büyük sakıncaları da beraberinde taşıyor. Petkim bir tekelidir. Stratejik bir önemi vardır. Bu denli önemli bir kuruluşu yabancılarla satmak, uluslararası şirketler Türkiye üzerindeki gücünü artıracak ve onlara Türkiye'nin iç ve dış politikasında baskı kurma olanağı sağlayacaktır.

Ozellikle tirilmeye birlikte işçi çıkarılmaya gidilecek. İşçi sağlığı ve iş güvenliği daha da göz ardı edilecek. Çevre kirlenmesi hızlanacak. İşçilerin en küçük hak aramalarında ağır sorunlar yaşanacak. Bunlar kaçınılmaz. Öte yandan Petkim'in satılmasından yan sanayi de zarar görecek.

Mustafa Öztekin (Petrol-İş Sendikası Alağa şube mali sekreteri)

Petkim'in satışa çıkarılması Türkiye ekonomisinin iflas ettiğinin bir kanıtıdır.

Petkim, hammadde üretiyor. Bunu mamul maddeye dönüştüren yaklaşık 300 bin kişi geçimini bu yan sanayiden karşılıyor. Petkim'in satılmasıyla yeni sahipleri onu dünya piyasasına açacak, en azından böyle bir politikaya yönelecekler. Doğal olarak bu küçük üreticilerin durumu tehlikeye düşecek.

Petkim'in talepleri yabancı sermayedarlar. Çünkü yerlilerinde bu kadar yüklü sermaye yok. Zaten karşı çıkmaları da bu yüzden, onların satın alamamalarından.

Biz, Petkim'in satılmasına şiddetle karşı çıkıyoruz. Bu konuda kamuoyundan destek istiyoruz.

Mustafa Akvazı (Petkim İşçisi-İzmit)

Fabrikaları yabancıları satış bütün ülkelerde tartışılıyor. İşçi arkadaşlar Petkim'in satışına karşı çıkıyor. Petkim, özel sektöre devredildiğinde çalışma koşulları bugünden daha fazla ağırlaşacak. Ben 15 yıldır Petkim'de çalışıyorum. Ve şu anda gerek yapmamız durumdur. Eğer burası özel sektöre devredilirse neler olacağını varın siz düşünün.

Petkim'in satışının önlenmesi siyasi partilerin demecilerle sınırlı kalan tepkileriyle engellenemez. Bütün insanların bu konuda seslerini yükseltmesi gerekir.

Musa Tekin (Petkim işçisi-İzmit)

Petkim'in yabancılara satışına karşıyım. Yabancı sermayenin illiğimize kadar bizleri sömürmesine karşıyım. Kendi ünitemde çalışan arkadaşlarım da bu satışa karşı çıkıyorlar. Bu fabrikada yıllarımız geçti, bir çırpıda yabancılaşmış market etkileşimci anlamıyorum.

Muhalefet partileri, sanayi odalarını, sendikaları, tüm demokratik kuruluşları, halkı, bu satışı karı seslerini yükseltmeye çağırıyorum.

Silbeyman Firat (Petkim Iscisi-Izmit)

Hükümetin büyük sanayi kuruluşlarını özelleştirme adı altında yabancılara satması, Türkiye ekonomisi ve geleceği açısından çok tehlikeli bir yoldur. Özellikle Petkim gibi kilit sektörlerin satışı gerçekleşirse, hem ekonomik hem de siyasi olarak bağımızları artacaktır. Güvenliğimiz de tehlikeye girecektir. Bu çıkmaz vardır. Kesinlikle karşı çıkıyorum.

Petrol-İş sendikasına bu nedenle büyük görevler düşüyor.

Nuri Oğuz (Petkim İşçisi-Lüzni)

Petkim'in çokluluğu şirketlere satılması ülkemizin sanayi gelişiminin ya-
bançılara teslim edilmesi anlamına gelir. Petkim gibi bir şirketi kurmak ko-
lay değildir. Bu testler ülkemize çok pahalıya mal olmuştur. Çok uzun süre
sonra devreye sokulabilmiziştir. Bunları bir çırpıda elden çıkarmak ülkemiz-
de daha bundan önceki iktisat altına almak anlamına gelir.

Bunun için başta işçiler, bilim adamları, sanayiciler bu olaya karşı çıkmaktadırlar. Ben de Petkim'in satışına karşıyım. Bu satış kabulcencik bir iş, eleştirilmesini istiyordum.

DEMOKRASİ DAVASI SÜRÜYOR

Haydar KUTLU ve Nihat SARGIN'ın

2 ve 34 Ağustos '89 tarihli duruşmalarındaki konuşmaları.

2000 TL

Genel Dağıtım:
ETKİN 513 77 10

AKSİTİM
YATIRILARI

TBKP yöneticileri ve politik göçmenler Türkiye'de

HÜKÜMET NEREDE?

İstanbul'da bir yasa uygulanırken, Ankara'da o yasa uygulanmıyor. Aynı suçlama nedeniyle insanlar İstanbul'da gözaltına bile alınmazken, Ankara'da günlerce gözaltında bırakılabilir. Bir bakanın bir genelgesi İstanbul'da yasama geçerken, aynı bakanın aynı genelgesi Ankara'da yok sayılıyor. Bu memleketle kaç tane hükümet hüküm kuruyor?

■ Ergin Çimen

Her on yılda bir ihtillalar, darbeler hazırlanırken baskınların rubu bile duyuluyor... Oysa hazırlanırken devlet kademesi içinde, devletin kadro, bordin, memurları, Herşinin birer amiri var. Ama ya amirlerin olanakları, olabilecek haberiyle yok ya da haberi var ama, bilmeden geliyorlar. Devlet kademesi içinde yok güçler var ki, bunların bağlı bulun-

dukları iktidar hiyerarşisi mevcut: I. Yasa, 2. Yasa'dır. Yasa hiyerarşinin adı var, gücü yok. Yasadışı hiyerarşinin adı yok ama gücü var. Böyle olunca da işler sarpa sarıyor. Rıyale derilerle demokratlara "Böyleci, anarist" affarı yakınırlarken ve yakınırlarken, bu gün bu yasal ve yasadışı hiyerarşiler arasında ki gelişti yönünden söz böhliniyor.

Öğütanış hal bölgeli içinde yasamak zorunda kalan yurttaşlar sürtürken, bu bölgede yaşayan yurt-

taşlar su veya bu parşının parşının kasetlerinden dinlemeyenken, bu bölgeli 1 em. uşğında yaşayan yurttaşlara karşı böyle bir uygulama yok.

İstanbul'da bir yasa uygulanırken, Ankara'da o yasa uygulanmıyor. Aynı suçlama nedeniyle insanlar İstanbul'da gözaltına bile alınmazken, Ankara'da günlerce gözaltında bırakılabilir. Bir bakanın bir genelgesi İstanbul'da yasama geçerken, aynı bakanın aynı genelgesi

Erdal Talu

Ankara'da yok sayılıyor. Bu memleketle kaç tane hükümet hüküm kuruyor?

Öğütanış günlerinde öfkelerine dönüş TBKP yönetici ve yöneticilerin karışıklıkları uygulamalar bu iki hiyerarşinin gerçek yüzlerini ortaya çıkarıyor. TBKP Merkez Komitesi yöneticileri: Mehmet Boşnak, Şeref Yıldız, Ahmet Kardan, Erdal Talu. TBKP Yönetici: Alastin Taş, Fahrettin Filiz, Fikret Demir ve Talat Uşşay İstanbul Havatların'da indiklerinde hepisi de kendilerini karışıklara övünü polise şöyle dediler: "Bizler TBKP yöneticisi ve yöneticiler. Bunun dışında suşma hakkımız kullanacağız."

İstanbul polisi, bu beyana rağmen Fahrettin Filiz ve Fikret Demir'i soruşturma için savcılığa daha göndermekle, evlerine gönderirken, TBKP Merkez Komitesi üyesi olduğuna baharları geçiren Erdal Talu'yı Barış derneği yöneticisi olmak iddiasıyla Beyoğlu Sulh Ceza Mahkemesine sevk ediyor ve mahkemesi ki ziyah tutuklama vahiye çeviriyor. Aynı TBKP MK üyesi olan Erdal Talu bu politik aktarı nedeniyle gözli. Barış Derneği yöneticisi olduğuna için tutuklanıyor. Yasa İstanbul'daki idari ve adli mekanizma TBKP yöneticileri ve yöneticisi suç sayılıyor. TBKP üyesi olduğuna beyan eden Talat Uşşay ise, 1980 yılından beri Barış derneğinde nedeniyle klan'da tutuklanıyor. Aynı İzmir'deki aktarı ve idari makamlar da TBKP yöneticisi suç olarak görüyor.

Peki bu Ankara Ankara'da neler oluyor? Sanli Türkiye federatif bir Cumhuriyettir. Ankara yönetimin yasanın değışikli. Tek bir adalet bakanı vardır ama, savcılar isterlerse bu bakanın sözünü dinleyebilirler, isterlerse dinlemezler.

Diğer üç MK üyesi Ankara savcılığı İstanbul'da istemiyor. Bunun içinde 89 sayıdaki TBKP yöneticisi Mehmet Boşnak, Şeref Yıldız ve Ahmet Kardan geldiklerini enleri gitni Ankara "yönetilim" yoluna tutuyor. Yarılarında ziyah poliseri de savcı Boşnak, memur sular içinde kalımlı olan hükümetin için gün sonra üç ve TBKP yöneticileri arasında tutuklandı. Oysa bu, İstanbul'da

Mehmet Boşnak

suç sayılıyor. Bu yarı yarıydı anda diğer iki yönetici habli Ankara Emniyet Sarayının hükümetinde ler.

Üç yöneticinin avukatları Ankara DGM'nin beşinci katında bulunan savcılık makamlarına olmak yasak. Oysa bu avukatların Ankara Cumhuriyeti Savcılığı anlatırları vardır. Çünkü müvekkilileri le görüşmek istiyorlar. CMUK'un 136. maddesinde yer alan hak kullanmak istiyorlar.

Bu anda bütün Türkiye'nin Adalet Bakan olmasa gereken Ötken Sungurlu imzasıyla bir genelle yasalanmış. Genelgenin tarihi 26.9.1989'du. Bu ne genelle Ankara'da bir türlü uygulanmıyor. MK yöneticilerinin avukatları, savcılara ancak bir dilkçe verilebilirler. Ama Ankara'nın DGM'nin savcılarını suç haline getirebilir. Bunun üzerine devletten Adalet Bakanına kıldı. Genelgesi hazırladı. Bu "savaşçılık bu genelleği uygulamadığı" söyleni. Ama ne yapıpında Adalet Bakanı, bu savcıya kınış söz geçiremiyordu. Bilinen ama görünmeyen çevreler Adalet Bakan'ın galebe almıştı. Avukatları, "Ne yapalım siz de Bakanın sızını dinleyin, bakışlarını sönmü dinleyin bir savcıya süküyet edin" dediler. Bu arada İstanbul'da bir dönüş yapıldı. Tarih, 1 Ekim 1989. Yıkarda söz edilen genelle uygulanıyor ve ilk defa gözetim altında bulunan Zeynep Berktaş İstanbul Sivas tübekte avukatlarıyla görüşüyor. İstanbul'da Adalet Bakanından demek ki etkin.

Anlatılan ki, rahmetli Celal Bayar'ın söze doğru değili. Türkiye 1989 sonbaharında oldu. TBKP yöneticileri ve yöneticiler İstanbul'da suç olmazken Ankara'da suç. Gözetim altında insanlar avukatlarının görüşmesine olmak tamam TC Devleti'nin Adalet Bakan'ın genelgesi, İstanbul'da uygulanırken, Ankara'da yok. İnsanlar İstanbul emniyetinde suşma hakkını kullanabilirler, Ankara'da bu hak insansızlara yok. Şimdi ki Türkiye'nin herşeyinde, hükümetlere, komünistlere duyuyor, devletin içinde odaklanım olan yasadışı hükümet üyesi buldurmüyor. (1)

Ahmet Kardan

Şeref Yıldız

TBKP Yöneticileriyle uluslararası dayanışma

22 Eylül Cuma günü yolda dönen TBKP yöneticilerinin gözaltına alınması üzerine Avrupa ülkelerindeki siyasi partiler, sendikalar ve demokratik kitle örgütleri TBKP yöneticileri için bir dayanışma işi oluşturduklar. Gözaltı süresinin 48 saati geçmesi üzerine, uluslararası AF Örgütü "uçuk eylem" çağırışı yaparak, Avrupa Parlamentosu'nun komisyon, savcılar, yeni üyeleri Başbakan O'nal, Emniyet Müdürlüğü'ne telefonla arayarak, telsit metinleri gereke, telgraf ya da mektup göndererek gözaltına alınmalarını serbest bırakılmasını veya derhal yargı önüne çıkarılmasını istedikler.

Gözaltına alınan TBKP yöneticileri en yoğun dayanışma, siyasi komünizm Yunanistan'dan yükseldi. Yunan partilerinin Vanilla Efermidis, Mihail Pagayatis, Mekos Alavanos, Dimitris Desilias Avrupa Parlamentosu Başkanı Enriele Basso Csepp'o TBKP yöneticilerinin gözaltına alınmasına kınayan bir mektup verdiler ve gözaltılarından duydukları "endişiyi" dile getirdiler. Yunanistan Komünist Partisi, Yunan Solu Partisi (EAP), Yunanistan Komünist Gençliği (KNE), Uluslararası Dayanışma İcni Yunanistan Komitesi (EİDDA), Karlı Sarğı'nın Özgürleri ve Türkiye'de İsan Halkları İcni Yunanistan Komitesi, Atina İcni Komitesi, Yunanistan Genel İşli Konfederasyonu (YSEF), Panhelnic Halk Hareketi, Solanık

İçli Merkezi, Uluslararası Yumama ve Baly İcni Yunanistan Komitesi, PTT Cümlenisi Konfederasyonu (CME-ÖTE), Yunanistan Kadımlı Federasyonu (ÖVE) ve Yunanistan'da Filistin Komünist Partisi temsilcileri açıkladıkları bildirilerle ve Başbakan O'nal'a, Emniyet Müdürlüğü'ne, Türkiye Başbakanlığı'na gönderdikleri mektup ve telgraflarla gözaltına alınmaları serbest bırakılmasını istedikler Türkiye Büküyleğili önünde toplanarak görüşme talep eden parti, sendika ve kitle örgütleri temsilcileri ise, taleplerinin reddedilmesi üzerine hazırladıkları bir protesto metni okuduklarına asırlar.

Sıraşorun Demokratik Hükümet Birliği Başkanı Ayşu Tchele Avrupa İsan Halkları Komisyonu Başbakanına "acil müdahale" istedi leren bir mektup verdi. Fransız Genel İş Federasyonu (CGT) yöneticileri Avrupa Komitesi Başkanlık O'nal'a'nı baysayarak TBKP'li yöneticilerin durumuna müdahale edilemesini istedi. İngiliz senatör Richard Balfe Başbakan O'nal'e görüşme bilgisi aldı. Danimarkalı parlamenterler Başbakan O'zal ve Emniyet Müdürlüğü'ne telefonla arayarak, bilgi istedikler. Batı Berlin'de İktidar sendikası İli parti, SPD ve Anarşist Liste İli Batı Berlin Eğitim Emekçileri Sendikası Başbakan Talat O'zal'a birer telkisi metni geçerek, gözaltına alınmalarına iknace yapıldığından endişe duyduklarını dile

getirdiler.

TBKP'li yöneticilerle birlikte üyeler gelen Fransız senatör Charles Lederman, İsan Halkları Derneği yöneticisi emekli amiral Antoin Sanquetti de İstanbul'da bir basın toplantısı düzenlediler.

TBKP Başkan Yardımcısı Mehmet Karaca ve Genel Sekreter Yardımcısı Osman Sakalılar Başbakan İrgün O'zal'a bir mektup göndererek, yöneticilerinin "bile su önce yargı önüne çıkarılmalı" savcılara haklarını verilmesini istedikler.

Ayrıca TBKP yöneticilerinin avukatları ve TBKP MK yöneticilerinin Türkiye'deki arkadaşları da, aynı basın toplantılarında dinleyerek, gözaltına alınmaları serbest bırakılmasını ya da derhal yargı önüne çıkarılmasını istedikler.

31 gün Ankara Emniyeti'nde gözaltında tutulan Şerif Yıldız ve Ahmet Kardan 4 Ekim'de çıkarıldıkları Ankara DGM tarafından tutuklandılar. Bildiği gibi TBKP MK Politbüro üyesi Erdal Talu 23 Eylül'de İstanbul'da çıkarıldığı Mahkemesine sunulmuş. Ankara'yı görüşen TBKP MK üyesi Mehmet Boşnak'ı 29 Eylül'de Ankara DGM'ye (tutuklanmıştır). Ayrıca İGD Genel Sekreteri ve TBKP üyesi Alastin Taş İstanbul'da Talat Uşşay ile görüşme tutuklandı.

TBKP yöneticilerinin geleceğinden ve gözaltı süresi boyunca SHP milletvekilleri Kemal Anadol, Ekin Arkan, Vel Atsoy, Hüsnü Okcuoğlu aktif dayanışma gösterdikler.

Alastin Taş, kendisini karışıklara getiren, SHP milletvekilleri Kemal Anadol ile.

Sorumluları yargılanacak mı?

SİLOPİ KATİAMİNİN HEDEFİ NE?

Özel Tim Komutanı ne diyor: "Biz bu işi milliyetçilik adına yapıyoruz, adam öldürmek bizim işi zevktir. İnsanları öldürmemiz için ille ellerinde silah olması şart değildir, biz bu işi para için yapıyoruz."

■ Aydın Altı

Dişirbakır-17 Eylül 1989 günü **Derebaşı (Girne)** köyünde çıkan çatışmada 9 kişinin öldürüldüğü bildirildi. Öleden bir gün sonra öldürülen 9 kişiden 6'sını Silopi'ye meyvelerini satmak için giden köylüler öldürülmüştü.

Adımlar olayı yerinde incelemek için Dişirbakır İHD yöneticileri ile birlikte Cize-Silopi ve olayın meydana geldiği Girne'ye katılmaya gitti.

Yaslı bir köy

Köy bu saattik bir yolculuktan sonra vakti. Ancak köyde ve Cudi dağı çevresinde tek bir güvenlik görevlisi ve özel tim görevlisi karşılaştı. Girne'ye köyü dağılar ve yerliler arasında sığın bir köy. Köyde öldürülen insanların matemi vardı. Fakat insanlar ölümleri bile ağlamıyorlardı. Bir gün önce beraber oldukları insanlar, bir gün sonra güvenlik kuvvetleri tarafından öldürülmüştü ve "canımda 9 zane terorisist öldürdük, elimi tamamladım varım alın" diye haber gönderilmişti.

Köy girişiminde ilk karşılaştığımız olay, katırlara yatacak ve yorganlarını yüklemiş, can güvenliğini kaygısıyla köyden geçen bir aileydi. Köydeki insan aşırı ve fazla yirmi kişiyi ve onlar da yaşlı erkekler, kadınlar ve çocuklardı.

Girne'ye köyünün ilçesi bir yapısı var. Devleti yapımı olduğu sınıflandırılmaya göre Girne'ye "devlet yarıları" bir köy ve sosyalizm SHP'ye tek bir oy çıkmaması. Olay tarihinde yaklaşık 20 gün önce de PKK'ya köyden 14 kişi ayrı götürülmüş ve şu ana kadar da onlardan bir haber alınmamış. Ayrıca dört ay önce ne kadar köyde bir asker birliği varken, bu birlik birkaç ay önce köyü terk etmiş.

Görüş tanımları vahşeti anlatıyor

Olayın görüldüğü tanklarla konuşulmuş için Silopi'ye gittik. Olayın görüldüğü tankları (Çiğirli Bakanlı)ndan gelen ilk müttefiki ifade vermek için Silopi'ye gittik.

Silopi'de olayın görüldüğü ve resmi açıklamaya göre "genelisi Kılavuz" Hasan Beyan, öldürülen Sadık Beyan'ın babası Cemalettin Beyan ile görüşür. Hasan Beyan olayı şöyle anlatır:

"Gece saat 02.00'den sonra silah sesleri gelmeye başladı. Bu silah sesleri sabah saat 05.00'ye kadar sürdü. Sabah ben aydın mahalliyeydim. Derebaşı (Girne) köylerindeki gibi, meyvelerini katırlara yüklemiş kaşabaya gidiyordum. Evimin yanından geçtim. Biraz ilerlediği anda kaşaba askerler onları yolları kesti,

arama yaptı, gençleri yanlarına aldıktan sonra yaşlı ve bir kolu sakat olan Cemalettin Beyan'ı geri gönderdiler. Cemalettin geldi, ona "niye geri döndün" diye sordum. O da askerlerin aralarında oğlanın da bulunduğu altı kişiyi götürdüklerini söyledi. Bu arada askerler (iki kişi ayrılarak bir bölümlü altı kişi yanlarına alarak aşağıya inerken, diğer bölümlü bize doğru gelmeye başladı. Biz evde bekliydik. Hacı Adıyaman ve Şeyh Emin'ın yolları oldukları için buralı -altı kişi, beni, Hasan Adıyaman'ı ve M.Selim Oktay'ın yanlarına alarak, bize kendilerini çatışmanın olduğu yere götürmemizi istedikler. Bizi götürülen askerler de üzerlerinde komando elbisesi vardı. Çatışmanın olduğu yere gittik. Orada başka bir cihan vardı, çatışma bölgesinde üç kişinin cesedi vardı. Birinin cesedi parçalanmış durumundaydı, cesedin üst kısmı yoktu. Bize oğlanın terorisist olduğunu ve çatışmada öldürdüklerini söylediler. Ordaki rutin komutanın bizim yanımdaki askerlere bir baskı yaptığını söyledi. Biz de köye döndük. Bu sırada saat 09 sıraları idi. Diğer gençleri sorduk, onların karı tepede olduklarını söylediler. Karı tepede bakağımızda gençler elleri emelerinde ve arkalarında askerler tepeye asıyorlardı. Saat 11.30-12.00 sıralarında gençlerin öldürüldüğü yanları silah sesleri gelmeye başladı. Daha güçlü silah sesleri de geliyordu. Bu görüşün olararak girmedik. Bizi zorla götürdüler."

Öldürülen Sadık Beyan'ın babası Cemalettin Beyan ile konuşuyorum. "Akşam, oğluma, 'uzum, nar ve incirleri topla, kaşabaya götür, sat ve bize eys getir' dedim. Akşam bu meyveleri topladık ve yattık. Gece saat iki sıralarında daha yıkılıyor sandım. Kalktık, silah sesleri geliyordu. Saat altıya doğru arka silah sesleri kesildi. Ben de oğluma, 'arkı silah sesleri kesildi, kalk, meyveleri kaşabaya götür' dedim. Ben de kaşabaya çıkarak masamı almaya gidecektim.

Ayrıca köyümüzde 8 kişiydik, reytileri geldiğimizde ağaçların arasından askerler çıktı, bir yeri yapay aramayı yapıyor ve dövmeye bakıyordu. Kaşabaya gittik. Ben, Reşit Emin, Münir Aydın, Üzayır Ak ve çoban olan Fevzi Beyan ile Abbas Çiğdem'i de yanlarıma aldıkları sonra, bize 'kaşabaya gideceksin' dediler.

Ben girmedim ve köye geri döndüm. Hasan Beyan'ın evinin önünde Hasan Beyan, 'niye döndün' dedi. Ben de, 'çocuklarımızı askerler götürdüler, ben de döndüm' dedim. Askerlerin üzerinde komando elbisesi vardı, hatta birinin omuzunda bir yıldız da gördüm. Biz köyde co-

► Silopi katliamı son vahşet halkası. On yıldır süratlen devlet politikasının da doğal bir sonucu.

Sorumluları yargılanacak mı?

Çatışmanın beklemeye başladık. Yaklaşık iki saat sonra çocuklarımızın götürüldüğü taraftan silah sesleri gelmeye başladı. Sabah mutlak bizi telefonla merkeze (Silopi) çağırıyor. Bizi cesetlerin olduğu yere götürdük. Cesetlerin durumu çok kötüydü ve her birinin üzerinde en az eliyi yirmi iki vardı. Durumları çok kötüydü."

Muhar Abdülkerim Beyan yanları anlatıyor:

"Akşam saat beşe kadar götürülen altı gencimizin geri dönmesini bekledik. Silopi Tabur karargahından telefona beni merkeze çağırıyor, onlara bu akşam geleceğimizi söylüyor. İhtimal şu saha bir merkeze götürmek için bir jip ile gittim, hayırdır dedim."

Yüksek mutlak, da geldi, merkeze gittik. Bize önce üç ceset götürdüler ve bunları tam yip tamamladılar. Sordular. Savaş ve Başbakan da oradaydı, cesetlerin birinin gövdesi yoktu. Ordaki bazı çocuklar değildi, daha sonra altı ceset daha götürdüler. Bunlar bizim çocukları ve köyü durumdakiydiler. Ben babaları telefon ettim, 'merkeze gelin, ifadeniz alınacak' dedim. Çocukların öldürüldüğünü bildirdim. Baha-

lan sabah geldiler, zabıt tutuldu ve cenazelerin durumları köy olduğu için, köyde toprağa verildi."

Katliamı avcılığı mı?

Olayın görüldüğü tanklarıyla devlet yetkililerinin açıklamaları tabanı tabanı açıklamalar. Oğlanın Hacı Rıza'nın 'bani' dediği üç kişiyi açıklamaları, çatışma bölgesinde sadece üç kişinin cesetinin olduğu yönünde. Oysa resmi açıklama, çatışmada 9 kişinin öldürüldüğü bildirilmişti. Öldürülen 9 kişiden 6'sını Derebaşı (Girne) köylüleri öldürdü ya da götürmez bir şey yok. Öldürülen 6 kişiyi de çatışmada öldürülen 3 kişiyi öldürmek şartları aynı değil. Gerçi otopsi yapılmış, ama otopsi sonuçları da kaşabaya halen açıklanmış değildir.

Bu insanların öldürülme nedenleri şu ana kadar bilinmiyor. Bunu açıkça çıkarmak ta biraz zordur. Ama sorumluları ortaya çıkarmak gerekir. Bu insanların nedenleri ne öldürmelerinin hesabı sorulmalıdır.

Silopi'de ve Girne'ye köyünde öldürülen insanların değliği. Bir gün köylüler çocuklarını öldürmek nedenini güvenlik kuvvetlerinin olaylarına öldürdükleri insan sayısına göre aldıkları para ödülüne bağlıyorlardı. Eğer bu iddia doğrusa, insanların şer para ödülü almak için öldürdüklerini, katliamı avcılığı olarak bir olay olarak değerlendirmek gerekir.

Son günlerde Cudi dağı çevresinde de bazı köyler zorla boşaltılıyor. Sınır yakın bölgelerde tıpkı Irak'ta yapıldığı gibi, 30 kilometrelik bir tampon bölge oluşturulmak isteniyor. Bazı köylüler istinamlı edilecek bulundukları, hanları da -Derebaşı köyünde olduğu gibi- insanlar alınıp öldürülüyor ve daha sonra da "çatışmada öldürdük, bunlar terorisist" deniliyor. Ondan sonra da köylülerin baskı yapıyor insanların köyden göç etmelerini sağlıyor. 26 Eylül'de Derebaşı köyünden göç edenlere bizzati götürülmüş şahit olduk. Köylüler göçmekle hakkı, aysı olayın tekrar olmaması için kimse garantisi edemez.

Bir günlük gazete ile can özel tim komutanıyla yapılan röportajda tim komutanı şöyle diyor:

"Biz bu işi milliyetçilik adına yapıyoruz, adam öldürmek bizim işimiz zevkimiz. İnsanları öldürmemizin iç de ille ellerinde silah olması şart değildir, biz bu işi de para için yapıyoruz."

Yetkililerin gözünde tüm halk 'düşman' olursa...

Değışti uygulanan taktikler için bundan başka neden aramak yavaş olur. Özel timin eğitimleri esnasında, aynı katliamlarına karşı mesafeden kurşan saldırı ölümleri ve sıçrayan kan ve beyin parçalarının yüzlerine sıçraması onları pek rahatsız etmiyor. Ve işe geçecek hayata yaptıkları.

Silopî tek çare: İleri sırada-
nışınlar, "Kendi mezarını da kazın, yarın size de ölebilirsiniz", de-
mekleri, ayrıca Hükümet Konak-
sı önünde kalabalığa malı davran-
dıkları da ortada. Gazetecileri dö-
verken, köylüleri ayakları dibine
kurum sıkıttakı gibi kalmadılar.
Özel timin midahalesi sırasında 5
kişi yaralandı. İnsanlarımız cema-
zetlerine bile saldı çıkmaları engel-
lenmedi. Gösteride atılan "Kahrolun
Özel Tim" sloganı nedeniyle "Kah-
rolun Türk Devleti" diye anılmaya
ve bunun üzerine 80 kişi gözaltına
alınmıştır. Gazetiste alınardıkları
halen 9 kişi tutuklandı. İş günün-
ce yeniden 4 kişi daha gözaltına
alınmıştır.

**Yeşilay'ı bir, Silopi sorumluları
da yarı dönme çikarılması**

Bu insanları öldirenleri Silopi
Cumhuriyet Savcısının açtığı o-
ldurme yetkilisi kararında da belir-
tilmiştir. Kararda sürdürülen Kay-
seri Hava Indirme Tesisleri, Hava
Indirme Tesisleri, 2 Bölükte görevli
erba, ve ser subayları. Bu insan-
ları katliamların başını verenler-
dir. Başımız yarı organları bu
insanlardan yaptıkları hesabını
sormalıdır.

Bu davatın takibi tüm insanları-
mıza düşmektedir. Çünkü bu bir
insanlık sorunu ve görevidir. Bu gö-
rev herkeşe düşmektedir.

Yeşilay Başkanı Abdullahi Aksoy
yeşilay açıldığında öldürülen bu
insanları PKK'nın öldürdüğü söylemiş
ve çatışmada öldürüldüklerini açıklar-
mıştı. Oysa durum hiç de böyle-
değildi gibi değildi. İnsanları "PKK
zanlısı" diye öldürmek de savunul-
acak bir olay değildir. Ancak bu-
yun, öldürülen bu insanların terör-
ist olduğuna hiçbir şekilde savun-
maları yoktur. Nedeni ÖSYM, iftadece
ağlamaları yapağınadır.

Yeşilay'ı öldürmek de aynı işi-
lenmiştir. Başta işçiyse ve insan d-
üşürme yollarını kesin bir dille
yalanladıkları. Bu yalanların yapar-
larını en başında da o zamanlı İçiş-
leri Bakanı Sayın Kalemli vardı.
Ama aradan bir hafta geçmeden
ölay için soruşturma açıldı ve iş-
çiyen öldürme ama, pişik yedime-
nin meydana gelmediği açıklandı.

Silopi olayı için, sorumluları
bellidir. Bunlar en alttan en üst-
kara, başımız yarı organları önün-
de yaptıkları hesabını vermediler.
Yoksa devlete vatandaşın can ve
mal güvenliği için yaptıkları bir kurum
olması onları açık, seçik, onca can-
ya ve malına kaadın bir kurum
durumunda düşmekten kendini kor-
tarmazsa. □

H.Fehmi Güneş, SHP'nin 1932 Sayılı Yasa'ya karşı tutumunu anlattı

"BU YASA TÜMÜYLE ORTADAN KALDIRILMALIDIR"

**Devlet ve bölgede yaşayan halk, beraberce oradaki sorunu çözebilirler.
Halkın desteğini almayan hiçbir çözüm, şanlı ve başarılı olmaz. O bölge
halkı ile birlikte, o bölge halkının tam özgürlük ortamı içinde bulunacak
çözüm, bölgeyi rahatlatacaktır.**

Akdünya Mevlit için ve
Mezlin Dams, SHP'nin 1932
sayılı yasasının kaldırılması is-
mini kuran yasa tefvini TBMM'de
veya meclisinden sonra açılması
hastalardaki Ankara'da yoğun görü-
melerde bulundu.

**SHP Meclis Grup Başkanvekili
Hüsnü Çelebi Güneş** ile yapılan so-
nucunda SHP milletvekilleri Kemal Anadol,
Hikmet Çetin, Metin Kahraman,
Hüsnü Çelebi, Nezi Aksoy, Süleyman
Sümer ve Mahmut Alihan ile
ANAP milletvekili Nurettin Dildir
ile yapılan görüşmelerde ise önümüzde-
ki sayımda topluca vereceğiz.

Resmî dil, anadil demek değildir

— Sayın Güneş, halen yürürlük-
te 1932 sayılı yasa hakkında ne
düşünceniz? Bu yasa için insan-
ların ve demokrasinin özgürlük na-
tîl değerleridir mi?

Güneş: 1932 sayılı yasa, başka dil-
lerle yazılacak yarımları ilahî bir
düzenleme getirmiş iddiasıyla çıkmış-
tır. 1983 tarihli bir yasa. Bu yasa,
12 Eylül hukukunun sürdürdüğü do-
nemde çıkarılmış bir yasa. Demek
Meclis'te, MGK'da görüşül-
miştir. Parlamenterizm böyle olu-
ştuğu bir dönemde önümüzde. Bu ne-
denle, 12 Eylül hukuku içinde yo-
rumlanamaması gerekir. Kaldı ki, ya-
saların özü de buna yansımaktadır.

Bir ihtiyacı karşıladığı konusunda
değildir. Çünkü bu yasaya yapılmış
işlevsel olarak karışık başka kar-
lar var zaten Türk hukuk sistemin-
de. İdarîni ilgilendiren yasalar var.

Bizim üzerinde en çok durduğum-
uz yasa, yasada sakıncalı bir biçimde
düzenlenmiş olduğuna götüğümüz
3.maddedir. 3.maddenin başlangıcı
şöyle: "Türk vatandaşlarındaki
anadil Türkçedir." Sana düşün-
dü, hiç kimsenin anadilini yasaya
teşbit etmek mümkün değildir.

Anadil, insanın elinde olmayan
faktörlerden oluşur bir olaydır. So-
syolojik bir olaydır. Çevresel bir olay-
dır. İnsan hangi anadil, hangi dil
konusunda anadil olarak tercih
etmiş olduğunu belirtir. O halde
yoktur. Bunun için anadil, ana-
mizden öğrendiğimiz dildir. Bu
türde de olabilir, başka bir dil de.
Boyle bir kural içinde hukukun dü-
zenlenmesi gerekir bir anadil il-
gisi bir konudur. Hukuk fakülte-
lerinde hangi kovalarda yasa yapı-
lması, yapılmaması, hangi konular ya-
saya düzenlenmesi orkestri vardır.

Savunur ki, 1932 sayılı yasa, bun-
dan sonra başka faktörlerle bu
konuları araması gerekir bir düzenle-
me... Böyle konularda hukukla,
yani kanunla düzenleme yapılmaz.

► Güneş: "Parlamento dışı çözümleri gündeme getirmek için, sorun parlamen-
to içinde çözümlenir."

Bu bakımdan doğru buluyoruz. Kaldı ki, anayasamızdaki düzenle-
me de değildir. Anayasamız da,
"resmî dilimiz Türkçedir" demek-
tedir. Resmî dil, anadil demek de-
ğildir. Ayrıştırıyorduk. Bu bakı-
mdan da anayasamızın sağlamı
bir savunmasını yapmak mümkün
değildir. Ayrıca bu yasanın devlet ta-
rafından bir başka aracı olarak kul-
lanıldığı iddiası yaygın olarak ileri
sürmektedir. Biz, devletin böyle bir
iş için de kargı kurması gelme-
dini yasa değildir.

Bunları düşünerek, yasanın ya-
rıldığını kaldırılması teklif etme-
yi uygun görür. Bir yasa önerisi
hazırladı. Yasa önerisinin teknik
akademikması gerek yok. Bu yasa tü-
müyle ortadan kaldırılmalıdır.
Özgürlük parlamenterizmde vardır...

Çağdışı kurallar olmalıdır

— Bu yasa özgürlük meclisinin
geçirmek için diğer partilerle bir uz-
laşmaya varmaya düşüyor mu su-
nuz?

Güneş: Yasa teklifimizi sunduk-
tan sonra kamuoyundan aldığımız
tepkiyi oldu. Diğer siyasi partiler-
den de olumsuz tepkiler aldı. Açık-
çağ görüşmeler yaptığımız di-
ğer siyasi partilerle, politikacılar
da bizim düşüncemizi yadgarla-
dıklarını söylediler. Sanıyorum ki,
uzlaşma için özel bir gayrete gerek
olmaması, parlamenterizmde normal
görüşme içinde görüşülüyor bir bi-
çimde bu yasa yürürlükten kaldırıl-
acaktır. Şu anki izlenimim budur.

Ayrıca bir gayrete gerek yok. Öyle
göründü. Çünkü parlamenterizm
genel düzayı de böyle bir yasayın
sundu aynı yürürlükte kalmasında
işaret eder. Çünkü arka "de-
mokratikleşme sürecinin yürürlük-
te olduğu" savunulmaktadır. Boyle
bir düşünce böyle bir iddia-
ya benzer iddia özümü yansıtır, bu
yanımda da yürürlükte olmasını kim-
se arzu etmeyecektir. Kaldı ki, Türk
toplumu Avrupa Topluğu'na tam

tiye olmak için bayırmıştır. Bu da
çağdışlaşma olaydır. Çağdışlaşma-
ya niyet etmiş, çağdış bir toplumun
güçü olmasına karar vermiş bir dev-
letin yasalarından çağdışı kurallar ol-
maması. Böyle düşünceler. Yasa-
laşması konusunda bir sıkıntı doğa-
cağ kanamada değildi. Biz, grup ola-
rak böyle düşünüyoruz.

Demokrasi bir bitündür

— SHP Grubu olarak, Doğu ve
Güneydoğu'daki olaylarla ilgili
Meclis'te bir genel görüşme işle-
mi mi? Bu konuda bilgi verebilir
misiniz?

Güneş: Elendim bir, Güneydoğu
Anadolul'daki olaylar bağında beri
çok yakından takip etmek emke-
tiye. Son olarak mecliste bir genel
görüşme talabını oldu. Bizim ge-
nel görüşme talebinizin tarihi, 15
Eylül'dür.

Sunu görüyoruz; Güneydoğu
Anadolul'da uzun süreden bu yana
bir duyurduk. Bu duyurduğunuz
kaynada ekonomik nedenler var.
Kültürel nedenler, toplumsal neden-
ler var. Buradan süzülüp gelen du-
yurduğunuz bunlar. Bu, güncel bir
süreden beri ciddi olayları haline
doğuldu. Şiddet olayları önlemek
işin idare bir takım önlemler geli-
ştirildi. Uygulamalarda bulundu. Gü-
ç koruculuğu sistemi kurdu, olma-
dı. Başarılı sonuç alınmadı. Ola-
ğanüstü Hal Valiliği yönetimini kur-
du, yine beklenen başarıyı alamadı.

Böyle komünistler kurulu, yine
beklenen sonuç alınmadı. Sonu
etesi operasyonlarına girişti, beklenen
işlemler olmadı. Tabii bu uygula-
malar o bölgede yaygın insana-
rın özgürlükleri de kırılmaktadır.
Çünkü o bölgede çok uzun sa-
dece olağanüstü hal gibi, sıkıyö-
netim uygulanmaktadır. Bu yene-
timlerin ana özelliği şiddet olma-
dır. Geçici bir süre için bir teklif
olarak uygulanmaktadır. Niye? Ola-
ğanüstü düşünme gerekir işin. Kaldı ki
olağanüstü hal uygulaması o bölge-

de kalıcı hale geldi. Artık olağan yo-
netim haline geldi.

Biz şöyle düşünüyoruz; öyle an-
laşılıyor ki idare, beklenen, istenilen,
bölgede hangi önlemler uygulanacağı-
nı bilmiyor. O bölgedeki sorunu da
bilmiyor. Sorunu bilmediği, doğru
algılayamadığı, teşhis edemediği için
doğru çözüm de uygulayamıyor. Bu
yüzden bölgede şiddet arastaki tır-
manıyor. Sonuçta zarar oradaki va-
tandaşlarımız görüyor. Biz, sorunu
ortadan kaldırmamız için sorunu
olarak görüyoruz. Onların demok-
ratik haklarını kullanması sorunu
olarak görüyoruz. Ve ictidaren be-
ceriksizliği söz konusu diyoruz. Böyle
bir durumda yapılacak tek şey
vardır. TBMM'nin olağa eklayması gerekir.
Çözüm önermesi gerekir. TBMM
bu olaya sahip çıkmalı. Sorunu
ortadan kaldırması için bir olay haline gel-
iyor. Demokrasiyi tehdit eden bir
olay haline geliyor.

Demokrasi bir bitündür. Bir bit-
riminde olan, bir bitümlünde olma-
yan demokrasiden sözlememiz. Su-
rastı kesin ki, o bölge demokrasisi
yok, işlemleri. O bölgede temel
hakları kullanılmıyor. O halde
insan özgürlüklerini kullanamıyor.

Özgürlüğün arbi bu. Genel gö-
rüşme açılırsa bir çözüm bulunabi-
li düşüncesindedir. Biz, endişelen-
dikten, kaygılandıkdan bir boyutu da
bu var olabilir. Eğer o bölgedeki so-
runu çözümlenmesi, o bölge insa-
nını demokratik beklentileri kar-
şılayamazsa, o bölgedeki taraflar
devam eder. Olağanüstü halde çok
sıkıyönetim. Olağanüstü halde çok
sıkıyönetim olduğu anda, daha ka-
tı önlemler düşünmek gelir. Bu bo-
le durmaz. Olaylar yaygınlaşır. Tır-
manır. Bunu Türk insanı birkaç kez
yaşadı. Lokal olarak bulaşın olay
yaygınlaştı, arkasından sıkıyönetim
idareleri geldi. Ökimen tümünü
kapanıyorsunuz idareleri. Yine
yemeden. Sonra parlamento dışı
çözümler arandı.

Parlamento özney çözüm bulma-
dır. Parlamento dışı çözümleri
gündeme getirmek için son
parlamento içinde çözümlenir.

Bu nasıl olabilir? Bizim bir for-
mülümüz var. SHP olarak şöyle dü-
şünüyoruz. Devlet ve bölgede ya-
şayan halk, beraberce oradaki sorunu
çözebilirler. Halkın desteğini alma-
yan hiçbir çözüm, şanlı ve başarılı
olamaz. O bölge halkı ile birlikte,
o bölge halkının tam özgürlük or-
tamı içinde bulunacak çözüm, böl-
geyi rahatlatacaktır. Ben bunu söy-
lemiş isyordum; Devlet, devlet-
ce, idare, devletce bir çözüm or-
ya-
götürme. Özde İktidarda, devlet-
ce halde tam özgürlüğü olduğu
ortamda beraberce bulacağı bir çö-
züm gerekecektir. □

Savunman Güney Dinç

'GÖZAL' KAVRAMINI BATILI HUKUKÇULARA ANLATABİLMEK GÜÇ

Son günlerde basında izlediğimiz, gözaltı süresini kısaltmasına ilişkin yasa tasarı, gözaltındaki kişilere avukatları ile görüşme olanağı verdiği söylenen Başbakanlık genelgesi, Sargın-Kutlu baskıvusundan çıkan "kabalı edilebilirlik" kararının ürünleridir.

— Hükümetin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ni yargı yetkisi konusunda son aldığı 1987 Ocak ayında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun birseyel baskıvusunu inceleme yetkisini kabul etmiş, Türkiye, iç hukuk yolları tüketmiş ve olumsuz çözüme ulaşamaması baskıvusuna yol açan pek çok çekince koymuştu. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 25'inci maddesine göre, Komisyon'un yetkisini tanıyan devletler birseyel baskıvusuna (tekli bir devletin kullandığı birseyel engel) baskıvusuna (güvençseni veriyordular) Türkiye'nin koyduğu çekinceleri ise, birçok alanda bu hakkı kullandığı durumla getirmektir.

Hükümetin 1987 yılında Mahkeme'nin yetkisini kabul etmesi eylem-etiştir bir girişimdir. Çünkü AİHM'e yurttaşları doğrudan baskıvusı baskıvusuna yamıyorlar. Ancak Komisyon'dan kabul edilen birseyel baskıvusuna karşı hakimler AİHM'e komisyonu derdestliyorlar. Böyle oluncu AİHM kıldıkları çok hükümetler için gerekli bir organ oluyor. Mahkeme'nin yetkisini kabul edilmeye son cözüm yani Avrupa Komisyonu Bakanlık Komitesi ol-makten çıkıyor, uluslararası bir sergı organ oluyor. Anlayışlar ile Oral ikidarı iç yıla yakın bir zaman geçtikten sonra bu ayırım farklı edilebilir ve Mahkeme'nin yetkisi-ni benimsenmiştir.

— Runda sonraki gelişmeler ne-ler elabir? Mahkeme'nin yetkisini kabul edilmeler kadereyi yoldun ne idi ve yeni durum Komisyon'da incelemeçken olan baskıvusuna ne-zi etilebilir? —

Dinç: Hükümetin son kararına kadar birseyel baskıvusunu içi aşna-nda cözüm bağlamaması gerekli-yordu. Birinci aşama AİHK'de. Ko-misyonu idareleri baskıvusı toplayan yoldundun incelemeçken birseyel baskıvusı baskıvusuna girmeye alın ve ola-yın araştırılmasına başlan. Bunun için Hükümetlerden savama iste-nir. Uygunlukla ilgili kararlar, bel-giler toplanır ve baskıvusun "ka-ı edilebilir" olup olmadığının ko-nu da karar verilir. Bence birseyel baskıvusun son cözümü aşama-ya dönmektir. Komisyon gerek-tir-se tarafları dinleninceyi bir duru-madan sonra kabul edilebilirlik ka-rarını vermektedir. Aynı duruma-

da taraflar kanıtlarını sunmakta, komisyonu cizine boyuna tartışmakta-rlar. Böylece geniş kapsamlı bir araştırma sonucunda verilen kararlar sonraki aşamalarda çok büyük değişiklikler uğramamaktadır. Komisyon kabul edilebilirlik kararının ardından kendi üyeleri arasında seçtiği yedi kişilik bir görevli grubu ile çalışmalar sürdürmektedir. Bu görevliler ayrıca dostça cözümle ulaşmaları için kaba sarfedirler. Eğer bir anlaşma olamazsa, hazırladıkları rapor Komisyon'da benimsenir, gerekli karar vermek üzere Avrupa Komisyonu Bakanlık Komitesi'ne gönderilir. Eğer taraf ülke Mahkeme'ye kabul etmezse, komisyon ise bu aşamada komisyonu raporuna itiraz etmese AKBK'nin 2/3 çoğunluğu ile sözleşmeye aykırılık bulunup bulunmadığına karar verir. Böylece sorun bağlanış olur.

— Bu kez hükümet Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğine göre kendi-si uygun görmeçken Komisyon ra-porlarına karşı AİHM'e gidilebi-lecek yolu açmıştır. Son günlerde basında izlediğimiz gözaltı süresini kısaltmasına il-şkin yasa tasarı, gözaltındaki kişi-leri tutuklayan ile görüşme olana-ğına verdiği söylenen Başbakanlık ge-nelgesi, Sargın-Kutlu baskıvusundan çıkan "kabalı edilebilirlik" kararı-nın ürünleridir. Ancak hemen bel-irtilmek istidur bu konuları cözme-yi içi niyeti cözümünü. Bu AİHK'nin kararını "gözaltı" kavramına baki hukukçulara anla-tılabilmek için çok güçlüç çekti. Çünkü orada böyle bir uygulama yok. Kişinin gözaltıdırkenin cöz-üm bulunmasına ancak yargılar karar verilir.

Hükümetin AİHM'nin yargı yetkisini kabul etmesinde Sargın ve Kutlu'nun Komisyon'da kabul edilen baskıvusuna tezi nail bi gelişme idi?

Dinç: AİHK'ten zamanla yarı-yıyor. AİHK'nin tedvikle bakı-ğı komandan olmasına kara-ğı Sargın-Kutlu dersi Apatos 1988 tarbından itibaren en erken iki yıl içinde cözümlebilir. AİHM'ye de ko-nusunu gideceyi düpnetilene ve az iki yıl ile orada cözülür. Böylece li-tidur zaman kaptırma olur. Bize gö-re uluslararası organlardan gelecek kararlar ile dersi yarı-yıy komisyon-uzun demokratiklik için gerek-tir ve zorunlu edilebilirlik yapılmak-ınas haklarına aykırı uygulamala-rın düzeltilme eyleme daha tutarlı ka-raa girişimler olur.□

► Sevranda, BM'de Sovyetler Birliği'nin yeni önerisini anlatıyor.

Kimyasal ve nükleer silahsızlanmadaki yeni gelişmeler

ORTAK SORUMLULUK

■ Ayşe Biçe Dicle

Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan-ı Edward Sevranda'nın Birleşik Amerika gezisi, kimyasal ve nükleer silahsızlanma alan-larında yeni umutları doğmasına yol açtı. ABD'nin Wyoming eya-letinde yapılan iki ülke dışişleri ba-kanları arasındaki görüşme son-unda, kimyasal silahlar ile ilgili si-lahsızlanma konusundaki ortak ta-ahhütleri üzerine bir "Anlaşım Memo-randumu", stratejik silahların sınır-lanmalarına ilişkin START An-laşması imzalandıktan bir alandı-ki silahların cözümüne ilişkin bir kar-gışlık kontrol anlaşması ile strate-jik nükleer silahlar ile yapılabi-cek olan manevralara karşı taraflar on-derinden haberdar etme konusunda bir anlaşma imzalandı. Her iki taraf, bir açıklama ile, kimyasal silahları yasaklamasına yana oldukları-nı belirttiler.

Önce yandı Sovyetler Bir-liği, ABD Başkanı George Bush'un Sovyet lideri Mihail Gorbaçov'un bir bülten mektubuna iteli. Hi mek-tupta, Gorbaçov, aynı silahları ko-nusunda taraflardan görüş birliğine varmadan önce de Sovyet tarafı-nın START Anlaşması imzalanma-sına hazır olduğunu belirtiyordu. Gorbaçov mektubunda, böylelikle, bir alandaki tıkanıklığın aşılması-nı amaçladıklarını, en kısa zaman-da anlaşmaya varılması dileğini ya-rıyıcıydı.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda konuşmalar

Bu anlaşmaların imzalanmasın-dan hemen sonra, New York'da Birleşmiş Milletler'in 64. Genel Kurul-u'na konuşmaları yapıldı. ABD Başkanı George Bush, genel kurul palna-larında, aynı konuşma yapıp konuş-mada, ültesinin kimyasal silahları ya-saklamasına yana olduğunu be-lirtti. Sovyetler Birliği de kabul ede-risi, kimyasal silahların yitir-

98'inci imha etmeye hazır olduğunu duyurdu; onümüzdeki on yıl için-de ABD'nin tüm kimyasal silahla-rını imha etmeye hazır olduğunu açıklıyor, ama bir de kabul ettiyör-ü. Kimyasal silah sahibi tüm öle-lerin de aynı işi yapması kabul et-mesi durumunda...

Baş'un BM Konuşmasında var-günlüğü ikinci önemli nokta, 21. yüzyıl "güçlü bir dünya" ilan et-mesiydi. Polonya ve Macaristan'da ki reform hareketleri "dünyanın dört bir yamadaiki özgürlük yürü-yüşünün örnekleri" olarak nitelen-dir. Bush, konuşmasında Güney Afrika'daki ıraklılarla güzellik ha-reketinden, Svit'deki demokrasile cadesinden Türkiye'deki gerek politik güçlüğüçü sağlama müca-delesinden söz etmedi.

Birleşmiş Milletler Genel Kura-lu'nun ikinci konuşma gününde so-ve, Sovyet Dışişleri Bakanına verildi. SSCB'nin Bush'un önerilerini te-muladığını belirten Sevranda, bu önerilerin genel olarak Sovyet yön-eşimlerini girişimlerine uyumlu oldu-ğuna belirtti, ancak aynı ekliyor-du: "Sovyetler Birliği, ABD ile bir-likte daha iler gidecek ve bu tarafla bir konuşma imzalamasına da emce ABD ile birlikte karşılıklı yük-kümlilik üstlenmeye hazırdr".

Sovyet Dışişleri Bakanının konu-şmasında iki çeken bir nokta daha vardı. Sevranda, ültesinin yeni Polonya hükümetini tanıdığına, onunla işbirliğine hazır olduğunu duyurduktan sonra, bu soruyu cözü-yordu: "Eğer bir sosyalist öle-re komünist olmayan bir başbakan mümkünse, orden bir Batılı hükü-metle beşmin komünist olmasın ka-bul edilecek sayılır".

ABD Başkanı Kimyasal silah-ların yasaklanması için çağrılar, genel olarak olumlu yankı bulduken, di-ğilinde edilecek sorular yamamakta-ktır da geri durmadı. Çünkü sila-hsızlanma uzmanı, Bush'un kimyasal silahların tıtmışlığı imha edilmeli

için getirdiği koşulları cözüyorlardı, "bir tek ültesin geri durmas-ya-yından kimyasal silahların imha edilmeli anlaşması imzalanmaya-çektir" diyorlardı.

Selamet için sorumluluk ortakdır

Ne ki Sovyetler, uzayın silahlan-dırılmasına önleyen ABM (Roketsa-yı Anlaşımından) varçektirli kabulamıyor. ABD'nin zorunna-ya uzayda silahlandırılmaya hayal etti-ği saldırı toketleri kara "kalkan", yahuza bir savunma aacı değil, aynı zamanda (yani tipien silahları idareğinden, bir saldırı aracı ola-bıyın, ABM Anlaşımını yitürükten kaldırarak her iki taraf için de ka-yatı değildir. Üstelik Sovyetler, De-ha 1987'de Cenevre de yapılan gö-rüşmelerde "yıldız savaşları" görüşmelerde ele alma yantısı olma-dıkları" açıklamıştı. Ve ABD'nin SDI konuşmadaki bugüne kadar ya-pılan denemeleri, uzayda defanslar bir kalkan yaratılmasına olana-ç-sı olduğunu yeteri kadar kanıtlamıştı.

Gelişmeler, insanlığın selameti için yapılan silahsızlanma görüşme-lerine yine kazandırmamı zorunlu olduğunu gösteriyor. Açıkta ki bu-ğün yalınca kimyasal silahlar da e-ğere daha çok ölle-yeyliyor. Bu stüce durdurmak, tersine çevirmek ve silahsızlanmaya yönelik gerek-tiki tüm taraflarca kabul ediliyor.

Ne ki, bu stüce, Bush'un yaptığı gibi, "ne anlaşma olmadan kim-ya silahlandırılmaya yitürükten" biçimindeki yaktıgımlara, silaha-zıma yitürükten sosyalist ölelerdeki gelişmelerde bağlanmakla, huzurlan-dırılmaz. Eğer 21. yüzyıl gerekçen bu-ğün ve örgütleri yürüm olacaksa, 21. yüzyıla ulaşmaya istisna bütün ü-çüyle dıfıy şartlarıdır, imha etme-yi başlamak dayama sayıyaktan var-çektir durumumuzdur. Dünyadaki stratejik durum, bunu gerektiri-yor.□

Kültürler arasında bir dere

KENDİ SULARIMIZDA BOĞULUYORUZ

Kendi noksanımızı bilip Amado'nun, Cortazar'ın, Marquez'in, Duras'nın, Boll'un dikikleri anıtları kolayca değerlilik bir erdemdir ama, Adale Ağoğlu ile Hande, Süskind, Kundera ya da aynı ayarda Batılıları karşılaştırmak bile yersiz olur -bunu nasıl anlatalım?

■ Semih Gümüş

Doğu ve Batı arasındaki kimlik sorunumuzu özmek, özün bir kültür birliğine kavuşmamız olanaktır gibi. Doğu'da doğduğumuz bundan "geri" bir kültür, "Batı" dediğimizdeyse "ileri" bir kültür anlamıydıysa hemen belirtmek gerekirdi. Her ikisi de eşitsiz gelişimden doğmuş etkisi altında farklılaşmış olmakla birlikte, pekalki iki ayrı kültür kimliği imiyordular. Gözetken fark olurdular için, arasında kalmak'ın evetçeriz, yoksa çoğu kez anlaşıldığı gibi, yitiriz. Batı'ya, sırtını Doğu'ya dönmek değil amaçladığımız.

Bir de, her ikisinin de etki alanı, -kaçabilmiş ne demek- hiç istisna bızmadan ve biriklikliğine dokundurmadan ayrı kalması seçmiş, bazen de özellikle Batı kültürünü sarıyalayarak Batı Amerika kültürü var, bize yavaş uzak bir yanda.

Ore yandan, kimlik sorunu değil de, sorunsal var ortada. Sanatçı kültürle sınırlı olarak algılaya bızla, bir sorunsal biriklikliğine karşı karşıyayız. Sorunlarımız içindeyse, Batı karşısında skuntalarımızın başatlığı kıldığı görüldü. Kestirme-den girilme: analizler bir "aşagılık kompleks" altında edip bızlatıp olmağı işler yapıyoruz.

Entelektüel olmağı kolay erişilebilir bir "meretheye" indirilme, Batı karşısında erişilmez alana kalma, ayrı öznenin iki yüzüdü. Ünamay öğrenemeyen yeri, başkalarını ünamıyor alıdır belselli. Ne kültür mızına ilgili vardır, ne avucumuz içindeki değere. Değerlerin kuvvati bulmaına hayranlıymış, bızlaşma güm-lüktü.

Şuradan da bakabiliriz oysak Türkiye'de son yıllarda markist ohan yenileme kültürü içinde parlayın yeni markist aydınlarımızın Batı olgüsüne değeri-memeleri olanağı sayılar gerek. Arzu'ya'nın Batı ve Huzey Güneyi sırtından bızla yama, Kuzeyi Örtmük önne gençli bir markist aydın çevre-i, yenileme değeri içinde sergile-yer. Şimdiye son derece cansızan tartışmaları ne denli yakından ilmeleme çıkarsak, o denli hiç ıtece-ğiz buna.

80lerden itibaren bir kendine gü-nenmelik de, edebiyatımızın karşı-nı, Batı'da üç vatan yeni arıyaları-n çıkarmak biçiminde kendini gös-terdi. Yıncınlığın krizini altlatmak için, okur aydınlarını arttırmaya çalış-ıyorsa, neden anlaşılmaz? Gölin görün ki, bir de bir işin yada yasa gerektirdiğini yapıyor. Övgü-

Genç Anıtsız'ın Hande'nin kitapları çok okundular, haklarında çok yazıldılar. Adale Ağoğlu ve Orhan Pamuk ile Hande'nin karşılaştırmaları-mın den kin kazançlı mı- kay? Buna karar vermek de bir işle-ven sorunu.

lerin bizi bir para. Örtünün alında-yış, kimilerinin devkusu hasta-lığı.

Gene Batı'dan gelip de gerek bir değeri olduğu kuşkusuz olan Umber-to Eco'nun Gülin Adı satıp ba-zılarına aynı da edebiyat kültürü-müz rengi mi cansızları? Gülin Adı Türkiye'de okutulur ve değeri-tenler-ten çok, ne kadar alınıp ne kadar okunmadığı arıtarın kanuoya arıtarınlığını ilgili alanında oku-yu. Gülin Adı'nı tarihsel roman ka-tim değeri görmeyip onu polisiye ro-manlığı soyamak, tabii ki edebiyat kültürünün alamağı değil de, de-dektif işlerine uygun düşer. Örtün-ümlüki ayrılarla Eco'nun Foucault'nun bızlara romanı yazılma-ğına, bızların o anlarında yınla-ğı de kaç okumayı becerebilecek!

Eco'ya ulaşabilmek için bızda ba-ba çağa göstermek gerektirli çıktı çıkımlarında da, aynı sınırlarda öm-ünde sürdüleri Peter Handke, Patrick Süskind ve tabii hâli tartışılmağı olan Milan Kundera ömünde oku-yu. İlişimlik olamaz yeri değil. Avrupa'da roman yeni arıyaları-ğı ropanlağına rastgele tohum terpe-riktir. Örtün-yor. Pıtrak tohum bir fil-tin o mu çok mi olduğına bak-

madan da, u bızlara gönderiyor. En büyük kentlin sokaklarında ki-tapların çayır çayır yaldığı bir il-ke-de yazılanıyormak Batılı için ne anlama gelir, bilirmez ama, Tür-kiyeli okur için de onların ne anla-ma geldikleri bir sür.

Alman Peter Handke'yı, Anıtsız'ın, Türkiye'de kitli yınlağından Metin Süskind, Doym, Soluk ve-nin ve Kaldırım Penaltı Amade'i En-düye. En çok da sonuncu kitabın-ın altında anlaşıyor: gerek Hande Al-man dilinin bir ustaıdır. Fakat, bu kadar, Hande'den bir boşluk doğ-sa, dolduracak pekok yazmamız ol-duğı kesin, diğeyen karşılarlar. Al-man Patrick Süskind için de öyle. Koku romanı ve Güvercin adlı unu-şıkını Türkiye'de yınlağı, Kimi-leri şaparmış, Süskind'in kendili-klarında ediklik duyacağı ro-manlarımdır keşfedebilir. Kundera'ya gelince, en iyi bilinen o. Varol-mamız Dönemimiz Hafızlığı'nı (İt-ye alman da olmağı değil). Siyaset seçimi burada bir ilgilendirmeyi, asıl önemli, yazmamı duyacağı bakı-rından yın anan hiç yersiz durma-maktadır. Çok asılı romancı.

Kundera, Süskind ve Hande'nin kitapları arıarda yeni basılmay-ırdır, çok ve çok okundular, en çok

da gençlerin ellerinden düşmediler. Roman sanatı için değeri neydi, sorgulanırmadı. Kendi altında ki-büküm kalımı okur ne yapırdı? Söğelimi Fransa'da bir yıl içinde 1000 dolayında roman yazılma-ken, aynı yıl içinde 10'larla sayıla-bilecek romanı ancak yazılma-ğı-ğı ütkün bünğı okurları bir adın-ome okun bızlam! Burada belki T. Tolstoy'ın yarımda çağırabiliriz: Flaubert'ini, "kültürün güc-ü-ümlerini değil, bızları gücüz-ümlerini iş olmağı" sözleri-ri aı-tıyor. Tolstoy'dan bunca zaman sonra, hâli geçerli mi acaba? Barço gücüz-ümler emko harcandıdır on yılar boyunca. Bir deri bir le-mik kalmağı adından uzun sohek-çakabilir mi? Hiç sanırsız yok mu pe-ki? Kendimizi biliş, özgenimize sarırdığımız, ancak o zaman gö-çüyle iş konularını erişilebilir-gi-ne inansarak, var elbette.

Kendi noksanımız bilip Amado'nun, Cortazar'ın, Marquez'in, Duras'nın, Boll'un dikikleri emtılar kolayca değeri-tenler bir erdemdir ama, Adale Ağoğlu ile Hande, Süskind, Kundera ya da aynı ayarda Batılıları karşılaştırmak bile yersiz olur -bunu nasıl anlatalım?

Adale Ağoğlu'nun son romanı Hayat... "İntihar çağırın" olarak al-gılayan tavrı hiç kuşku yok ki Ya-sar Kemal'ile bile yerli yerinde koya-mayacak, Öğüt Arzu'ya okumayacak, Erhan Beier'ı okumayacak, Orhan Pamuk'u değeri-tenler. "Kendi tekniğini kullanabiliriz" bir-iki ro-manımdan bir elen Adale Ağo-ğulu ile Hande, Süskind, Kundera ya da aynı ayarda Batılıları karşılaştırmak bile yersiz olur -bunu nasıl anlatalım?

Kendi değeri-tenler farkına vara-mayan, kimliksizleştirme yolla-yan, arı ve kolayla yetinen, derli-ğil tarmak yerine yızıncıncı okur, eline tuturulanı boym mu çöcek? Kendine -okur olmağı bak-mak da var...□

► Atsız: "Amas, yeni sayıtlar ka-zanmam yollarını bulmaktır."

yatroju karşılayabilir miyiz?

Atsız: Asla geride olduğumuzu kabul etmiyoruz. Bizim insanımız öylesine büyük baskılar altında ki, öylesine özgürlüklerinden yoksun ki, yapacak istediklerinin ancak bir kısmını gerçekleştirebiliyor. Halbuki sanatının yaratıcılığı temel kayna-ğı özgürlüklerden geçer. Biz hâlâ bu özgürlüklerin kavgasını veriyor-uz. Sivilleşme ve gerçek anlam-da bir demokrasi mücadelesi içinde sanatımız neyi, nereye kadar ya-satabiliyor? Yurt dışında alkalmaz bir görboymacılık ve tekinğin starlaş-ması sonucunda insan sahnedi yok oluyor. Oysa bızın sahnedi insa-nın çok daha ön planda ve duruyor.

Evita?

Atsız: Evita, idareyibildiğimiz kada-riyle, dünyanın birçok yerinde bi-yük işliyle karşılanıyır bir müzikal. Bir ödenekli kurumun içinde aynı dizini içinde Evita'yı gündeme alı-ması doğal karşıyoruz. Ama Evi-ta'yı Türk tiyatrosu ile özdeleştir-me cabaları ile son derece yersiz ve anlamız buluyoruz. Evita ol-maz mı? Olar. Ama sonuçta bir de o kadar güzel bir Evita değildir. Bu-nu söylerken, gerek baröldeki ar-kadaşların, gerek orkestra küruv-nu ve gerekse dansçı arkadaşların olağanüstü bir çaba ile çalışma su-ruklarına kesinlikle inanıyoruz. Ama sonuçta Evita bir kadına acı-ma ve tapma oğruu dışında hiç-birşey değildir. Son tabiiide oları-destiğimize bir Peronizm de ra-hatlık bulabiliriz. Sanatın anlamda bağımızda da -sanatı olarak kolay kolay kavrayamı-yorum: insan yaklaşık 12 yıldır yapı-ğı mizansen bugüne nası yapabi-ler? Bu soru bana oldukça aykırı ge-çiyor. Bu anlamda refleks ve deko-ran baktığımızda bile de çarpıcı bulduğumu da söyleyemem.

Jahannam yinelerim?

Atsız: Çalgımız diyalog çabı, on-la-rın da grmelerle tabii ki. Ama o gelen arkadaşlarımız Türk tiyat-rosumu yeni bir pencere açtıklarına inle-yibildiğini kadariyle inanmıyo-ruz.

İdam cezası hakkında ne di-yeniyorsunuz?

Atsız: Nereden gelirse gelisin, na-sıl gelirse gelisin, döyde ve ölme-de idama baktır! □

KAZIM ZORLU

AF

ANİ/ROMAN

BELKA YAVINCILIK

